

SVE O NARKOMANIJI

Priradio:
PRIM. DR SLOBODAN SIMIĆ

Copyright © 2018, Slobodan Simić
Copyright © 2018 ovog izdanja, LAGUNA

SVE O NARKOMANIJI

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

PREDGOVOR

Među najvećim strahovima savremenog čoveka jeste strah od narkomanije. Narkomanija se uglavnom doživljava kao pošast modernog čovečanstva, a taj strah naročito je izražen kod roditelja dece i adolescenata. Ipak, najsigurniji način da se smanji strah predstavlja što bolje upoznavanje tog opasnog neprijatelja. Predrasude o narkomaniji dodatno doprinose širenju panike i sigurno nam neće pomoći u rešavanju i sagledavanju tog problema. Mnogo puta je dokazano da samo realan, razuman i pristup zasnovan na nauci može dati adekvatne rezultate.

Cilj ovog priručnika jeste da na jasan i pristupačan način prezentuje saznanja o drogama, narkomaniji, bolestima zavisnosti, načinima lečenja i ponašanju prema zavisnicima. Iako se knjiga skraćeno zove *Sve o narkomaniji*, naziv koji bi joj najviše odgovarao mogao bi da bude *Sve najvažnije o narkomaniji*. Priređivač je pokušao da iz obilja podataka i bogate stručne literature o narkomaniji odabere i prikaže one koji bi trebalo da su dovoljni za osnovne

pojmove o toj oblasti. Priručnik je namenjen svim zainteresovanim čitaocima, od učenika i studenata, do roditelja i nastavnika, a ujedno može da bude i osnovni podsetnik svim medicinskim i drugim stručnjacima koji se na razne načine bave ili dolaze u kontakt s bolestima zavisnosti.

Narkomanija i bolesti zavisnosti imaju veoma jak i negativan prizvuk, a postoje mnogobrojne nejasnoće iz te oblasti koje ometaju pravilno shvatanje te kontroverzne oblasti. Ipak, ako narkomaniju shvatimo kao neprijatelja savremene civilizacije, onda nam je najvažnije da je dobro upoznamo kako bismo se što uspešnije smisljeno i delotvorno borili protiv nje.

Nikad ne treba zaboraviti da su zavisnici deo naše zajednice. To su naše komšije, poznanici, prijatelji, članovi porodice. Naša deca. Zavisnici nisu naša sramota. Naša obaveza i dužnost jesu da im pomognemo i da im olakšamo borbu s tom opakom, teškom i upornom bolešću. Celokupna zajednica i svaki njen član treba da budu sposobni, svesni i informisani kako da pomognu i šta mogu da urade u suzbijanju bolesti zavisnosti. A zdravstveni sistem treba da bude spreman i organizovan da adekvatno zbrine i što uspešnije leči zavisnike. Samo svi zajedno možemo pomoći bolesnima i zaštititi osetljive i predisponirane.

Naoružani znanjem, možemo pobediti ovog opakog protivnika.

Prim. dr Slobodan Simić

SADRŽAJ

1. Šta su toksikomanija, narkomanija i psihoaktivne supstance?	13
2. Šta je droga?	15
3. Ko su narkomani i koji tipovi postoje?	18
4. Šta su intoksikacija drogom i „štetna upotreba“?	20
5. Kako možemo opisati zavisnost i kako se postavlja dijagnoza?	22
6. Šta su fizička i psihička zavisnost, apstinencija i apstinentski sindrom?	25
7. Šta su žudnja za supstancom, tolerancija i politoksikomanija?	27
8. Da li je narkomanija bolest savremenog čovečanstva?	29
9. Koliko često se javljaju bolesti zavisnosti u populaciji?	32
10. Zašto nastaje bolest zavisnosti?	34
11. Koji su faktori rizika za razvoj bolesti zavisnosti?	36
12. Da li su neke ličnosti sklonije zavisnosti?	41
13. Koje su faze u razvoju narkomanije?	49

14. Da li se droga u organizmu može otkriti laboratorijskim metodama?	46
15. Kako se klasifikuju psihoaktivne supstance?	48
16. Kako droga utiče na mozak?	50
17. Šta treba znati o opijatima?.	51
18. Šta je marihuana?	56
19. Šta treba znati o stimulansima?	62
20. Šta su dizajnirane droge?	69
21. Šta su halucinogeni?.	74
22. Da li se isparljivi rastvarači mogu koristiti kao droga?.	77
23. Šta su anabolici – androgeni steroidi?.	80
24. Kakve sve mogu biti posledice uzimanja droge?	83
25. Šta treba znati kod akutnog trovanja supstancama?	91
26. Kako izgleda apstinencijalna kriza?	93
27. Kako se leče bolesti zavisnosti?.	95
28. Koji su opšti principi lečenja bolesti zavisnosti?	97
29. Da li je svaki psihijatar osposobljen da leči bolesti zavisnosti?	104
30. Šta su remisija i recidiv?	106
31. Koje su najčešće greške zavisnika?.	110
32. Koje su najčešće greške saradnika u lečenju?	112
33. Istine i zablude o drogama	114
34. Postoji li program prevencije bolesti zavisnosti?	117
35. Šta treba učiniti da bi se sprečila narkomanija?	119
36. Šta kaže naš Krivični zakonik?	123
37. Šta je to redukcija štete (<i>harm reduction</i>)?	126
38. Šta su to metadon i metadonski tretman?	130
39. Koje su zablude o metadonu?	132

40. Šta treba da zna svaki roditelj?	134
41. Pitanja za roditelje.	137
42. Šta činiti da biste bili u toku?	139
43. Šta da radim ako otkrijem da moje dete uzima drogu?	142
44. Kako identifikovati učenike pod rizikom od narkomanije?	144
45. Kako pomoći prijatelju ili partneru?	147

DODATAK

46. Koji instrumenti se mogu koristiti za dijagnostiku bolesti zavisnosti?	157
47. Da li postoji test za procenu korišćenja PAS?	160
48. Da li postoji test za brzu procenu zavisnosti?	163

LITERATURA	165
----------------------	-----

1. Šta su toksikomanija, narkomanija i psihoaktivne supstance?

Toksikomanija je naziv kojim je Svetska zdravstvena organizacija imenovala sve navike i zavisnosti od različitih supstanci. Toksikomanija je stanje povremene ili stalne intoksikacije (zatrovanosti) izazvane potrebom osobe za nekom psihoaktivnom supstancom (PAS) i njenim dejstvima.

Najpoznatije vrste toksikomanije su alkoholizam (zavisnost od alkohola), narkomanija (zavisnost od droga tj. PAS) i nikotinska zavisnost (zavisnost od nikotina).

Reč **narkomanija** znači obamrlost, opijenost, u širem smislu – strast za uzimanjem opojnih sredstava.

Stručan naziv za narkomaniju jeste „bolest zavisnosti“.

Američko udruženje psihijatara se u svom klasifikacionom sistemu (DSM-IV: 1994) opredelilo za termin „supstanca“, a Svetska zdravstvena organizacija je u 10. reviziji

međunarodne klasifikacije bolesti (MKB X-ICD 10: 1992) uvela termin „psihoaktivna supstanca“ (PAS).

Pod psihoaktivnim supstancama se podrazumevaju: alkohol, marihuana, heroin, amfetamin, kokain, ekstazi, opijum, metadon, organske rastvarači, lepkovi, benzin, neke boje i lakovi, nikotin, LSD, anabolički steroidi.

**PAS (PSIHOAKTIVNE SUPSTANCE) JE STRUČNI NAZIV
ZA DROGU.**

2. Šta je to droga?

Droga je prirodna ili sintetička hemijska supstanca koja utiče na promene u fiziološkim i psihičkim funkcijama i koja bitno menja ponašanje.

Reč *droga* je verovatno arapskog porekla i potiče od reči *dora*, što u prevodu znači lekovito sredstvo. Prvi put je zapisana u 14. veku, u jednom engleskom godišnjaku.

Česta upotreba droge dovodi do navikavanja ili stvaranja zavisnosti.

Prema Svetskoj zdravstvenoj organizaciji, droga je „svaka supstanca koja, kad se nađe u živom organizmu, modifikuje njegove funkcije, i posle ponovljene upotrebe dovodi do psihičke i/ili fizičke zavisnosti“.

U odnosu na poreklo, supstance i način na koji se proizvode, droge mogu biti:

- prirodne
- polusintetičke i
- sintetičke.

U odnosu na legalitet, psihoaktivne supstance mogu biti:

- legalne, ali kontrolisane i posebno oporezovane (npr. duvan, alkohol)
- legalne, koje se izdaju na lekarski recept (npr. anksiolitici i analgetici)
- ilegalne, koje su zakonom zabranjene (npr. kanabis, heroin, kokain).

Prema načinu delovanja, droge mogu biti:

DEPRESORI – ova vrsta droge usporava i fizičke i psihičke funkcije organizma (kanabis, heroin, metadon, lepkovi).

HALUCINOGENI – ova vrsta droge menja način na koji osoba vidi, čuje i oseća svet oko sebe i izaziva konfuziju i halucinacije (LSD, kanabis u visokim dozama).

STIMULANSI – ova vrsta droge stimuliše i ubrzava sve fizičke i psihičke funkcije u ljudskom organizmu (amfetamin, kokain, ekstazi).

Upotreba opojnih droga može biti dvojaka:

Upotreba u medicinske svrhe

U medicinske svrhe najčešće se upotrebljavaju kao analgetici i prepisuju se pacijentima koji trpe jake bolove, i u psihijatriji za pojedine bolesti i poremećaje. Ova upotreba psihoaktivnih supstanci je legalna, ali treba biti oprezan jer ponekad može izazvati zavisnost.

Upotreba u nemedicinske svrhe (zloupotreba droga)

Upotreba droga u nemedicinske svrhe isključivo zbog različitih efekata droge na psihičke funkcije osobe je

nelegalna i predstavlja zloupotrebu droge, a zbog kontinuirane upotrebe dovodi do pojave bolesti zavisnosti, sa svim negativnim posledicama po zdravlje i život.

**DROGA JE PRIRODNA ILI SINTETIČKA HEMIJSKA
SUPSTANCA KOJA UTIČE NA PROMENE U
FIZIOLOŠKIM I PSIHIČKIM FUNKCIJAMA
I BITNO MENJA PONAŠANJE.**

3. Ko su narkomani i koji tipovi postoje?

Narkomani (zavisnici) su osobe koje ispoljavaju sledeće osobine:

- usled čestog ili stalnog uzimanja droge nalaze se u stanju stalne ili povremene omamljenosti
- pokazuju težnju ka povećavanju količine droge koju uzimaju
- ispoljavaju takvu žudnju da se ne mogu obuzdati niti čak privremeno uzdržati od uzimanja droge
- postaju zavisni od droge u tolikoj meri da ih svako lišavanje od droge dovodi u stanje telesne i psihičke patnje (apstinencijalna kriza).

Tipovi narkomana:

a) **Terapijski narkomani** (tzv. jatrogeni narkomani), kod kojih je zavisnost uslovljena uzimanjem leka koji

je prepisao lekar, npr. bolesnici s malignim bolestima, koji su prinuđeni da uzimaju narkotička sredstva u cilju ublažavanja jakih bolova (morfijum, valoron, trodon i sl.).

b) **Neterapijski narkomani**, kod kojih je uzimanje droge samoinicijativno:

1. **narkofili** (osobe koje probaju drogu jednom ili više puta)

Kod njih postoji period eksperimentisanja i fascinacije drogom. Kad zadovolje radoznalost, prestaju da je uzimaju bez posledica.

2. **rekreativci** (osobe koje povremeno uzimaju drogu, najčešće vikendom)

Kod njih je uzimanje droge isključivo povezano s periodima zabave i opuštanja, tako da retko mogu da stvore zavisnost, mada uvek postoji rizik.

3. **zavisnici** (osobe koje uzimaju drogu redovno i svakodnevno)

Kod njih se razvija bolest zavisnosti sa svim posledicama i komplikacijama.

NARKOMANI SU OSOBE KOJE SU U STANJU STALNE ILI POVREMENE OMAMLJENOSTI (POVEĆAVAJU KOLIČINE DROGE KOJU UZIMAJU) ISPOLJAVAJU ŽUDNJU I POSTAJU ZAVISNI OD DROGE.

Priredio: Prim. dr Slobodan Simić
SVE O NARKOMANIJI

Za izdavača
Dejan Papić

Urednik
Srđan Krstić

Lektura i korektura
Vladimir Stokić, Saša Novaković, Dragoslav Basta

Slog i prelom
Saša Dimitrijević

Dizajn korica
Lidija Šijačić

Tiraž
2500

Beograd, 2018.

Štampa i povez
Artprint MEDIA, Novi Sad

Izdavač
Laguna, Beograd
Resavska 33
Klub čitalaca: 011/3341-711
www.laguna.rs
e-mail: info@laguna.rs

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

613.83

СИМИЋ, Слободан, 1963-

Sve o narkomaniji / priredio Slobodan Simić. - Beograd :
Laguna, 2018 (Novi Sad : Artprint media). - 173 str. ; 20 cm

Tiraž 2.500. - O autoru: str. 171. - Bibliografija: str. 165-169.

ISBN 978-86-521-3059-7

a) Наркоманија
COBISS.SR-ID 267577868